

Trønder-Avisa

SJEFREDAKTØR OG ADM. DIR.: ARVE LØRBERG

NYHETSREDAKTØR: ARNULF GOTVASSLI, POLITISK REDAKTØR: JOHN ARNE MOEN
MAGASINREDAKTØR: HEIDI J. STIKLESTAD, UTVIKLINGSREDAKTØR: BJØRNAR TRONSDAL

Trønder-Avisa ble etablert i samarbeid mellom avisene Nord-Trøndelag (1919) og Inntrøndelagen (1897)

Kunst på Falstad

UTSTILLERE: Utstillingen på Falstad består av to ulike verk: «Ears of the Field» av Siri Austeen og «The long Silence» av Roddy Bell.

KRONIKK

Aase Folkvord
Kunsthistoriker

Søndag 7. juni var det åpning av utstillingen Falstad Kunst 2009 i Falstadsenteret på Ekne. Utstillingen består av to ulike verk, «Ears of the Field» av Siri Austeen og «The long Silence» av Roddy Bell. Konkuransen har tatt utgangspunkt i Falstadsenterets todelte målsetting, noe som avspelles i juryens valg.

Begge verkene er gode uttrykk for den kompleksiteten som ofte finnes i moderne samtidskunst, ikke minst ved blandingen av ulike virkemidler og sansheimtrykk. Fram til 24. september er det lagt opp til at vi kan få et møte med moderne samtidskunst som er nært knyttet opp mot senterets øvrige arbeid. Bade Austeen og Bells bidrag er så konkret utformet og samtidig så mangfoldige i sitt innhold og uttrykk at det er rom for mange ulike innfallsvinkler, opplevelser og tolkninger for alle aldersgrupper.

«Ears of the Field» er plassert inne i senteret. Lette skinnstoler inviterer oss til å sette oss på en av «lyt-tepostene» rundt om i det lyse rommet, hodetelefonene ligger klare i stolene. Lyden av livlig fuglekvitter høres rett som det er, og vi minnes mange markeringer ved monumentet i Falstadsbogen med skolemusikanter, Jøkalbefolkning og «Varsol og song i skogen».

På hver lyttepost kan man velge mellom forskjellige dokumentarberetninger. Hver rapport tar tid – opptil 20 min. De rolige stemmene med sine autentiske beretninger rett inn i øret på oss gjør inntrykk. Stemmene tilhører tidsvitner de var der. Virkelighetens brutalitet blir svært nær gjennom rapportene om grusomhet og krenkelse av menneskerettigheter. Noen innslag av musikk og sang bryter velgjørende med den verbale framstillingen.

Det engelske ordet «field» i kunstverket navn kan henspille på det fredelige jordbrukslandskapet som omgir den tidligere fangeleiren på Ekne. Men stemmene vi nettopp fikk inn i øret, ga også rapporten en annen «field», nemlig feltparbeidernes eller soldatens «battled field». I utstillingsrommet er det plassert

en egen lukket «tenkeboks». Her kan man ved hjelp av moderne kommunikasjonsverktøy få gitt en tilbakemelding. Ikke minst for den yngre del av publikum kan nok dette stimulere til økt interesse for utstillingen. Som en anakronisme minner den gamle telefonen oss om den raske digitaliseringen i samfunnet. Kontrasten til den rolige, kontemplative lyttesituasjonen like før er imidlertid stor. Hva vil Siri Austeen formidle til oss gjennom sitt verk? Hun dokumenterer at menneskeverd og menneskerettigheter krenkes råt og brutalt også i dag, viser oss at fordybning og refleksjon omkring disse tunge problemstillingene tar tid, men oppfordrer oss samtidig sterkt til å bruke tid på dette og engasjere oss i denne kampen hvis vi vil bevare et godt demokrati. At det er en ung kunstner som formidler dette budskapet, unnlater ikke å gjøre inntrykk.

Roddy Bells kunstverk befinner seg i en metallaktig container ute i borggården. På containerveggen kan man lese et lite utdrag fra Julius Paltiels bok om en konkret hendelse i fangeleiren under krigen hvor jøder ble trakkassert og ydmyket på det grusomme foran øynene på sine medfanger, vokterne og soldater. De som fikk oppleve Julius Paltiels egen beretning om dette en kjølrig vinterkveld med tente fakler ute i borggården, vil aldri glemme det.

Vi kommer inn på en rektangulær plattform omgitt av en metallisk reling, noe som skaper assosiasjoner om en ferje. Andre besøkende kommer til. Vi orhør oss pent inn i køen. Snart står vi tett inntil hverandre. Slik sto krigsfanger i endeløse køer under 2. verdenskrig – også her i fangeleiren, ventende og ventende, til de noen ganger høre seg sammen i utmattelse. Ventet på hva? På å bli sendt videre? På dagens skrinne suppeasjon? På straffeeksersis eller andre represalier? Mens vi basker med disse forestillingene, begynner en rolig og vakker mannstemme å synge «Volgalied» som den gangen i borggården, mens den store ventilatoren går rundt og rundt som et livshjul eller solhjul, minner oss om ti-

den som går og går. Slik ble dagene til ukker, måneder, år for dem som satt innesperret på dette stedet. Du lukker øynene og konsentrerer deg om den poetiske teksten. Var det her hundene begynte å bjeffe? Nei, det var i den øredøvende stillheten etterpå.

De andre forsvinner. Det blir god plass til å få oversikt over helheten. Da først ser du de utrolige, små installasjonene som gjenfås på de tre veggene. Hver for seg er de et eget lite kunstverk med de samme komponentene, men likevel variert og aldri kjedelig. Sentralt i hver av disse tredimensjonale collageene er det brennende lyset i lampa av metall og et fotoportrett av en Falstadfange. På genialt vis får Bell ved hjelp av lyskilden de små, runde fotografierne projisert til bakveggen. Derved forstørres bildene noe, men de blir samtidig mer utydelige – som bleknende minnebilder.

I hvert av disse små kunstverkene i kunstverket er en fuglefjær festet til en metallstreg på lampa. Dette organiske elementet har både en symbolfunksjon i kunstverket (vingefjær, fugl, flukt, frihet, fred) og inngår samtidig som et viktig bildeelement i de små installasjonene og ikke minst i de projiserte skyggebildene. Noen ganger steilt oppreist som i tross, andre steder som en setersvimpel eller bøyd som en myk krans om en del av det runde portrettet, nærmest som en medfølende, forsiktig arm.

Det er viktig at det blir laget kunst for det offentlige rom. Falstadsenteret skal derfor ha stor ros for sitt initiativ til dette prosjektet. Siri Austeens verk bør være av interesse for norske og nordiske institusjoner som universitet, høyskoler, bibliotek o. a. Det forfjerner virkelig hennes arbeid med sitt engasjerende og holdningskapende innhold.

Roddy Bells verk er både almenngyldig, men samtidig spesifikt ved at det er knyttet til en konkret hendelse i fangeleiren på Falstad – nettopp i borggården hvor det nå er utsitt. «The long Silence» forfjerner å få en permanent plass her. La dette vakre, stillfarente og

samtidig så gripende kunstverket bli selve hjertet i Falstadsenteret! Det er tidløs og ordløs kunst som vi kan vende tilbake til hver gang vi besøker stedet, uten at den vil tape sin aktualitet. Verket vil kunne bli et verdig monument over alle som var fanger her under krigen. Her vil tidligere fanger og deres pårørende kunne finne mye av det de søker i dagens Falstadsenter, og som de forventer å finne. Ikke det som var, det meste av det er borte, men noe annet som til og med kan bli bedre, fordi kunstverket i sin abstraksjon er så rikt og rommer så mye. Det kommuniserer med et språk hinsides ordene, det ordløse sansespråket som er kunstens eget.

«The long Silence» har kraft i seg til å kunne gi forsoning, lindring og fred til dem som søker Falstad ut fra slike behov. De tunge sekkene mange bærer på, kan mentalt lempes over kanten av relingen og ned i den store, mørke intheten. I sin konkrete, men likevel abstraherte og symbolmettede form, rommer Bells kunstverk utrolig mye av medlidende forståelse uten å være i nærheten av sentimentalitet. Det er en stor prestasjon av kunstneren å klare nettopp denne balansen. Derved skapes nettopp en stillhet som er egnet til å ta imot og favne om menneskers savn, vrenod og sorg på en slik måte at det kan virke befordrende selv på den mest uforløste gråt. Rommet har en nærmest sakral stemning med viften som et slags rosevindu, den langsomme, vakre sangen og levende lys i de små lampene som elementene i en vakker minnestund.

Som permanent innslag på Falstad trenger «The long Silence» å mate ritale omkring sin bunkerlignende form som harmonerer bedre med borggårdens murer, gjerne mur. Da vil Bells kunstverk ikke bli et fremmedelement, men inngå i den arkitektoniske helheten. Kunstverket vil som en del av den permanente utstillingen være et vesentlig bidrag i Falstad-senterets arbeid med å skape en erindringskultur, og de besøkende, ikke minst tidligere fanger og deres pårørende, vil få et stillhetens tilfluktsrom, et sted for å minnes.